

POČÁTKY

POSVÁTNÉHO JAZYKA

SLOVANSKÉHO

VÁCESLAVA HANKY.

Hanka

…nfangsgründe der Kirchenslav. Sprache)

POČÁTKY

POSVÁTNÉHO

JAZYKA SLOVANSKÉHO.

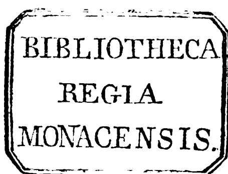

OD

VÁCESLAVA HANKY.

V PRAZE.
Tisk i papír cís. král. dvorní knihtiskárny synóv Bohumila Haase.
1846.

UVEDENÍ.

1. **V**e dvě řady nářečí rozděluje se jazyk slovanský, v nejširším smyslu vzat, totiž v řadu poledno-výhodní i v řadu západní.

Známky těhto nářečí.

Poledno-výhodní.	Západní.
1. раз: разоумъ	роз: розоумъ
2. из: издати, изпи	вы: выдати, выпи
3. s vkládavým л:	bez vkládavého л:
корабль, землꙗ	корабь, земꙗ
поставленъ	поставенъ
4. bez vkládavého д:	s vkládavým д:
сало, крило, палъ	садло, кридло, падлъ
молитиса	модлитиса
5. пещи, мощи (печи, мочи)	пеци, моци
нощь, вещь (ночь)	ноць, вѣць
свѣща, дъщи	свѣца, дци
мачеха, мачиха	мацеха, мацоха
нѫжда, чоуждъ	нѫза (nędza), цоузи
6. звѣзда, звиздати	гвѣзда, гвиздати
цвѣтъ	квѣтъ (kviat)
7. тъ, тои	тенъ, тонъ
8. пепелъ	попелъ
9. птица (птаха)	птакъ (ptaszek)
10. стоуденець, десница	стоудница, правица.

2. Spytuje-li se spósob nářečí dle těhto znakóv, připadá jih právě pět pod poledno-výhodní, i pět pod západní řadu.

Poledno-východní:

1. Ruské.
2. Svatoslovanské.
3. Srbské.
4. Charvátské.
5. Slovinské.

Západní:

1. Slovácké.
2. České.
3. Lužické horní.
4. Lužické dolní.
5. Polské.

3. K ruskému [1] náleží jako proměna rusinské (rusnácké, maloruské) v Haliči, horních Uhřích i v Ukraině; k svatoslovanskému bulgarské[2]; srbské s proměnami bosenského; charvatské i slovinské nazývá se také hromadným jmenem illyrské; z těchto slovinské čili vindické rozpadává se opět v krainskou, štyrskou i korutanskou proměnu. Slovácké se ještě kolébá v ustech lidu podtatranského i v rozličných stranách Uher, neboť spisovní jazyk slovenský posud, jakož i moravský, bylo nářečí české, ač Bernolák proměnu trnavskou, a nyní Štur liptovskou pozdvihnouti se snaží. Lužicko-srbské, které také vendické jmenují, žive rozděleno v Lužici horní i dolní, k němuž vykořeněná polabská i luneburská proměna náležely; s nimiž skrze kašubskou, nejvzdělanější polské nářečí, ješto velkopolskou i malopolskou, jakož i mazurskou proměnu v prostonárodní mluvě v sobě obsahuje.

Že nářečí též téhož řádu netoliko slovy, než zvláště formami i spojováním, se liší, sama vyčtená podrozdělení už ukazují.

[1] Že v ruském раз i роз, изъ i вы přicházejí, proto přece k první řadě náleží, neboť při tolika značích na tak nepatrné odchýlení se hleděti nesmí.

[2] Pravopisné třídy svatoslovanského jazyka jsou, jakož jsme je v předmluvě »**Sazavo-emmauzského Evangelia.** V Praze 1846.« str. XXIV podrobněji vymezili: 1. bolgarská, 2. pannonská, 3. srbská, 4. valašská, 5. ruská. My se držíme zde nejstarší bolgarské třídy.

O PÍSMENEĦ.

O spôsobu, vysloveni, platnosti čiselné, rozdėleni i spriznėnosti slovanskýħ pismen.

4. Konstantín filosof, rėčený Kyrill, hrėcké znaky za základ bera, pro zvuky Hrėkóm cizí, znaky od jinýħ národóv, Armenóv totiž i Koptóv vypójčil, i opustiv jména liter hrėcká čili fœnická, slovanská pojmenování podložil: pro Alpha, Az, pro Bita, Vėdi, vložením mezi nė Buky, odpovídajícího latinskému B. Týmže spósobem písmenu Zėlo, jesto hrėckému číslitelnému znaku ϛ odpovídá, prėdeslal zvuk Živėte; v ostatníħ neruše porádku alfabetního až do ѿ pokračoval, ledaže vlastnė hrėcká písmena ѯ, ѱ, ѳ, v nazad postavil.

5. Znaky i jména slovanskýħ písmen:

а	а	glagol.	Ⰰ	az	hrėcké	Α	české A
Б	б		Ⰱ	buky		—	B
В	в		Ⰲ	vėdi		Β	V
Г	г		Ⰳ	glagol		Γ	G
Д	д		Ⰴ	dobro		Δ	D
Є	є		Ⰵ	jesť		Ε	E
Ж	ж		Ⰶ	živėte		—	Ž
Ѕ	ѕ		Ⰷ	zėlo		—	Z
Ꙁ	ꙁ		Ⰸ	zemlja		Ζ	Z
И	и		Ⰹ	iže		Η	I
І	і		Ⰺ	i		Ι	Í
			Ⰻ	j			J
К	к		Ⰽ	kako		Κ	K
Л	л		Ⰾ	ljudi		Λ	L

		glagol.		hrécké	české
М м		Ⰿ	myslete	M	M
Н н		Ⱀ	naš	N	N
О о		Ⱁ	on	O	O
П п		Ⱂ	pokoj	Π	P
Р р		Ⱃ	rci	P	R
С с		Ⱄ	slovo	Σ	S
Т т		Ⱅ	tverdo	T	T
Оу ȣ	оу ȣ	Ⱆ	uk	OΥ	U
Ф ф		Ⱇ	fert	Φ	F
Х х		Ⱈ	chér	X	Ch
Ѿ ѿ		—	ot	ωτ	ot
Ц ц		Ⱌ	ci	—	C
Ч ч		Ⱍ	červ'	—	Č
Ш ш		Ⱎ	ša	—	Š
Щ щ		Ⱋ	šča	—	šč
Ъ ъ		—	jer	—	—
Ъı Ы	ъı ы	—	jery	—	Y
Ь ь		I	jeř	—	'
Ѣ ѣ		Ⱑ	jať	—	Ě
Ю ю		Ⱓ	ju	—	ju
Ꙗ ꙗ			ja	—	ja
Ѩ Ѧ	ѩ ѧ		ja	—	polské ję, ę
Ѭ Ѫ	ѭ ѫ		jus	—	ją, ą
Ѯ ѯ			ksi	Ξ	ks
Ѱ ѱ			psi	Ψ	ps
Ѳ ѳ			fita	Θ	F
Ѵ ѵ			ižica	Υ	V Y

6. Platnost číselní těchto písmen jest scela jako v hréckém:

а҃	в҃	г҃	д҃	е҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃	аі҃	ві҃	гі҃	ді҃	еі҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ѕі҃	зі҃	иі҃	ѳі҃	к҃	ка҃	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	о҃	п҃	ч҃	р҃	
16	17	18	19	20	21	30	40	50	60	70	80	90	100	
с҃	т҃	у҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѡ҃	ц҃	҂а	҂в	҂г	atd.			
200	300	400	500	600	700	800	900	1000	2000	3000				

Od stvorení svéta dle hréckého počtu ҂зтнг jest 7353, odtáhne-li se od toho 5508, obdrží se rok ҂аѿме t. j. 1845.

Tahy téȟto liter jsou podobny hréckým z devátého véku, i čím starsí kniha, tím podobnéjsí.

7. Od kyrillské azbuky, kteréž od polovice devátého véku vsickni Slované, hréckému obȟadu oddáni, užívali, rózní se svými tahy azbuka glagolická, kterouž také bukvica jmenovali. Tuto azbuku dalmatské duȟovenstvo sv. Jeronýmu, jakožto stridonskému rodiči v Dalmacii, pripisovalo, odkudž také jeronymská nazvána byla. Glagolická se rozeznává od kyrillské číselní platností, neboť buky platí 2, védi 3, glagol 4, dobro 5, jesť 6, živéte 7, zélo 8. zemlja 9, iže 10, i 20, je 30, kako 40, ljudi 50, myslète 60, nas 70, on 80, pokoj 90, rci 100, slovo 200, tverdo 300, uk 400, fert 500, ȟjer 600, ot, kteréž znak psi zastupuje 700, sta 800, ci 900, červ' 1000. Rózní se také počtem i poȟádkem. Mezi ı i kako vloženo jest *j* k vyjádrèní latinského *j*; litery pak hrécké ksi, psi, fita, ižica, jakožto nepotrébny, zcela vypustény jsou, neboť nálezce *ks* místo ѯ, *ps* místo ѱ, *t* místo ѳ, н i ı místo ѵ psáti ȟtél. Literu ф podržel, ponévadž latinskému *f* odpovídá. Tak se také jediným *o* spokojil, vyvrhna *ot*, které za hrécké ω platilo,ač jméno ot zaȟoval a jemu platnost číselní figury ѱ dal.

8. Kterí abecedy z latinského vzaté užívají, jako Illyrové v Slavonii i Dalmacii, Ȟarvateȟ, Krainsté, v Polsku, Čeȟáȟ i v Lužiceȟ, rozličným spósobem zvuky Slovanóm vlastní znamenají; ty totiž, jiȟž prostou literou vyjádriti nemohli. Nyní vsak Illyrové jakož i Lužičané v téȟto literáȟ pomalu Čeȟóm se približují. Hle príklady:

Kyrill.	Illyr.	Ɦarv.	Krain.	Polsk.	Ȼesk.	Nové.
ꙁ	z	z	s	z	z	z
ж	x	s	sh	ž	ż	ɂ
с	s	sz	ſ	s	s	s
ш	sc	sh	ſh	sz	š	ȣ
ц	c	cz	z	c	c	c
ч	cs	ch	zh	cz	č	ȼ
х	h	h	h	ch	ch	ɦ

9. Luɂiȼtí Srbové rídíce se dle Ȼeɦóv *ž* pro ж, nėkterí téɂ *z* pro ꙁ prijali, jiní vȣak literu *s* za z, *z* za ц, *ſz* za с, *sch* za ш, *tž* za ч uɂívají.

We vyjádrėní spojeného щ mnozí velmi se liȣí. Poláci píȣí *szcz*, Ɦarvati *sch*: щоука, pol. *szczuka*, ɦar. *schuka*. Illyrové pak щ vyslovují jako шт (*sht, sct*), proȼeɂ *shtukà, sctuka*, srbsky штука. Nynėjȣí Ȼeɦové také щ v *št* mėní, jakɂkoli Slováci posavad jeȣtė *sč* neb *šč* podrɂeli: *ohnisče, ohnišče*. Kraini mají obyȼejnė zakonȼení *iſhe* (нше) místo *iſhzhe*. V neurȼitém spósobu na нщн i prėstupném na ѣщь, ащь i na konci slov мощь, нощь i podobnýɦ, Illyrové místo щ milují *ch*, Srbové ћ, jehoɂto nedostatek druzí spojením ть nahraɂují; Poláci i Ȼeɦové v sloveɦ téɦ prosté ц místo щ i píȣí i vyslovují: moc, noc, vėc.

10. Místo х píȣí Poláci, Ȼeɦové i Luɂiȼané spojené *ch*, jemuɂ ɦarvatské i krainské *h* odpovídá. Illyrové sice píȣí *h* místo х: *hud, hoditi, uho, muha, suh* místo хоудьъ, ходнтн, оухо, муха, сухъ, vyslovují vȣak jako latinské *h*. Srbové pak zvuk х scela zanedbávají, aneb nėkdy v в mėní: удъ, однтн, уво, муа i мува, сувъ, ȼti: *ud, oditi, uvo, mua, muva, suv*. Ȼeské *h* odpovídá slovanskému г: *hora*, гора. Tak také vyslovují *h* místo г Slováci, Malorusi a horní Luɂiȼané. Polské ȣeplavky ż, ś, ć, jakoɂ i huhňavky ą, ę slovanskými písmeny psáti nemoɂno, aȼ

spojená ʒь, сь, ць, jakoʒ i starobulharské ѫ, ѧ jim ponėkud se blíʒí. Poláci i Ꞇeħové mají jeʂtė brískavé rz, ṙ ve vʂeħ sloveħ, v niħʒ ь aneb samohlásky и, ѣ, ꙗ, ѩ, ю, ѭ s р se spojuje: крило, krídlo, рѣка, rėka, рѩса, ṙąsa, ʒвѣрь, zvėṙ.

11. ROZVRƷENÍ PÍSMEN.

I. и, є, а, о, ѹ.
ѣ, ѧ, ѫ.
II. в, б, п, м.
III. н, л, р.
IV. д, т.
V. ʒ, ж; с, ш; ц, ч.
VI. г, х, к.

12. Polohlásky ь i ъ k zmėkꞇování i k stvrzování spoluzvuꞇek se uʒívá, druhdy jako krátké *e* i krátké *o* znėly, neboť kaʒdá spoluzvuꞇka na konci pazvuk po sobė vleꞇe, a sice mėkká podobný k *e*, tvrdá podobný k *o*. Literu ф, jiʒ jsme v ṙadė s rozmyslem vypustili (aꞇ se bez ní nová nárėꞇí obejíti nemohou, v starém se píʂe jen v cizíħ sloveħ), móʒe kto ħce postaviti mezi в i б. Litery ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, jakoʒto zvuky cizí, z ṙady téʒ vylouꞇeny jsou.

13. Samohláska и, která se pṙed samohláskou i po ъ jednoduʂe ı píʂe, a od nėkterýħ se dvėma punkty znamená, vʂecky souzvuꞇky pṙed sebou bezpostṙednė postavené mėkꞇí, ano neʂhopné zmėkꞇení (г, х, к) v mėkké (ʒ, с, ц) promėňuje. Má-li jako *j* s є, а, ѹ splývati, téʒ jednoduħé ı s nimi se spojuje: ѥ, ꙗ, ю místo ıѹ, jakoʒ i ѩ, ѭ. Na konci po samohlásce, od novėjʂíħ polokrouʒkem se znamená ıй, ъıй, єй, ай, ой, ѹй, ѣй a s pṙedloʒeným ѥй, ꙗй, юй. Dvojhlásky єv; аv, vй toliko v hréckýħ sloveħ priħázejí.

14. Co se pravopisu dotýꞇe, pozor trèba dáti pri samohláskáħ:

a) Ꞇistým а velmi málo slov se poꞇíná: а ale, абіє hned, аще aꞇ, акъі jako. Místo азъ v mnohýħ nárèꞇíħ ꙗзъ bývalo, nyní ꙗ opustèním зъ. Nèkdy také ꞇisté а místo spojeného ꙗ stává, амо místo ꙗмо.

b) ω i o nerózni se zvukem, ale v pozdnèjsíħ uʒíváním. ω se pise *α)* v ciziħ sloveħ: іаковъ, іωсифъ, kde je totiʒ Hrèkové pisí. *β)* v príslovkáħ, aby tím prídavné rozeznali: зѣлω, тамω, ne vsak ve sloveh sloʒenýħ: благословенъ. *γ)* v Genitivu jednotného poꞇtu námèstek i prídavnýħ, aby se od Akkusativu, jak se jim zdálo, rozeznával: егω, свꙗтагω; *δ)* v prédloʒkáħ ω, ωбъ, ѿ i ve sloveħ s nimi sloʒenýħ. Naħází se vsak окрестъ, одежда, обычай, область, облакъ, образъ, v kterýħʒby dle pravidla jiħ, ω býti mèlo; *ε)* v pádeħ mnoʒného poꞇtu, jeʒ jemnèji neʒ potrèba písari rozeznávati ħtèli: k. p. v Nominativeħ бωльша, мнωга, pro rozdíl ʒenského v jednotném poꞇtu больша, многа, v Genitiveħ mnoʒného poꞇtu вωинъ, прорωкъ, отрωкъ, законникъ k rozeznání od Nominativóv jednotného воинъ, пророкъ, отрокъ, законникъ, tak také сωтъ od сто i сотъ, set neb plást. V Genitiveħ na ωвъ: жидωвъ, aby se rozeznalo od privlastňovacího жидовъ. V Dativeħ na ωмъ, aby se zakonꞇení jiħ s Instrumentaly nemátla: законникωмъ, prèhlédajíce, ʒe v starýħ rukopiseħ Instrumental омь od Dativu омъ jemným ь i hrubým ъ dosti se rozeznává.

c) оү na poꞇátku slov pozdnèjsí zaneħali, ȣ vsak u prostréd i na konci psáti prédpisují: оүкрȣхъ. Rusi pro krátkost vsudy jen ү písí.

d) Čistým е žádné slovanské slovo nepočíná, v starýh rukopiseh nahází se ѥ, však časně dosti prosté е pro krátkost prijato, i *je* vyslovováno. Pozdnéjší grammatikové mnoжný počet od jednotného větším Є bez potréby rozeznávati htéli: вЄсн, двЄрн, сЄстры od Genitivu jednotného весн, дверы, сестры; Dativ мытарЄмъ od мытаремъ Instrumental, přehlédajice lepší rozdíl v starýh rukopiseh jemného ь i hrubého ъ, jimiž se dosti rozeznával. Jest pak mezi е i ѣ taková spríznénost, že po souzvučkáh н, л, р častěji е místo ѥ, ѣ, zvlášť u pozdéjších se klade: поне, ловленъ, време, древо místo понѥ, ловлѥнъ, врѣме, дрѣво.

15. Samohláska ы od н neb і tak se rozeznává, jako čisté а od měkkého ꙗ, pročež se ы mezi tvrdé, і, н mezi mékké počítá. Pozorovati tréba, že litera ы (neb jak ji nyní píší ы) na počátku slova nikdy státi nemóže, neboť vždy tvrdou souzvučku préd sebou prédpokládá. Rózní se však ы od н spojeno se souzvučkami netoliko figurou, ale i významem. Hrubéji i tvrdéji znéjí syllaby вы, бы, пы, мы, jemnéji i mékčeji вн, бн, пн, мн, jihž rozdíl snadno pozorovati, pronesou-li se polskými neb ruskými usty. Podobným spósobem rozeznávají se, ны, лы, ры od нн, лн, рн. Brískavé syllaby рн Polákóm, Čehóm i Moravanóm obvyklé, kterouž *rz*, ř píší, ostatní Slované neznají. ды, ты od дн, тн sotva lépe nad Čeha vyslovují i píší: *dy, ty* i *di, ťi,* ano i po з i с rozdíl mezi ы i н zahovávati tréba. Po ц pak i po ж, ш, щ, ч právo sobé н drží, po г, х, к ale jen ы dle pravidla se psáti má, ač nyní v ruských vydáníh slovanské knihy spósobem polským po nih mékké н kladou.

16. Proměna souhlásek.

з V жд :		сѫдити, сѫжденъ
т — щ :		мѫтити, мѫщенъ
з — ж :		казити, каженъ
с — ш :		просити, прошенъ
ст— щ :		простити, прощенъ
г — з, ж:		книга, книзѣ, книженъ
х — с, ш:		моуха, моусѣ, моушка
к — ц, ч:		вѣкъ, вѣци, вѣченъ.

17. Rozličnost pohlaví.

Mužské	Střední	Ženské
	V jednotném počtu.	
—ъ	—о	—а
онъ	оно	она
тотъ	то	та
самъ	само	сама
волъ	говѧдо	крава
радъ	радо	рада
здравъ	здраво	здрава
далъ	дало	дала
данъ	дано	дана
витъ	вито	вита
	V množném počtu.	
они	она	оны
ти	та	ты
сами	сама	самы
воли	говѧда	кравы
ради	рада	рады
здрави	здрава	здравы
дали	(дала)	(далы)
вити	(вита)	(виты)

SKLOŇOVÁNÍ STATNÝĦ JMEŇ

18. Proměny pádu jsou větßím dílem samohlásky. Souhlásky jsou toliko м i х; prírostky ов, ев, ен, ат, ес.

Sklonění I.

K prvnímu sklonění náleʒejí vßecka jména muʒská na ъ a strédní na о: богъ, слово.

		Muʒská	Strédní
Jednotný.	N. A.	рабъ	слово
	Gen.	раба	слова
	Dat.	рабоѵ	словоѵ
	Loc.	рабѣ	словѣ
	Soc.	рабомь	словомь
	Voc.	рабе	
Dvojný.	N. A.	раба	словѣ
	G. L.	рабоѵ	словоѵ
	D. S.	рабома	словома
Mnoʒný.	Nom.	раби	слова
	Acc.	рабы	слова
	Gen.	рабъ	словъ
	Dat.	рабомъ	словомъ
	Loc.	рабѣхъ	словѣхъ
	Soc.	рабы	словы.

19. Akkusativ dle pravidla jako Nominativ, pri ʒivotnýħ vßak ꞇasto bývá roven Genitivu а: брата, врага, отрока.

Gen. а: бога, брака, pri některýħ vßak někdy оѵ: волоѵ, врьхоѵ, градоѵ, гробоѵ.

Dat. оѵ: богоѵ, nezrídka i ови: богови, сынови, ano i pri bezʒivotnýħ домови, законови, ꞇehoʒ se v ostromírově knize nenaħází.

Lokal má ѣ: бозѣ, грѣсѣ, въстоцѣ, něgdy také оѵ: о сыноѵ, въ домоѵ, въ полоѵ, въ ѵиноѵ.

Soc. омь s krátkým о i měkkým ь, v Ostromírově vʒdy ъмь: гнѣвъмь, домъмь, словъмь, neboť v Dativu mnoʒném i v Ostromírově омъ, tedy tam о platí za prótaʒné, a po м jest tvrdé ъ.

Vok. е: дроүже, человѣче; сынъ má v Ostromírově оү: сыноү. V dvojném i mnoʒném není ʒádnýħ odstupování od pravidla, kromě ʒe v Nom. г, х, к v ʒ, с, ц přeħázejí: роʒи, грѣси, вѣци, ano i вълсви od вълхвъ. V Lok. místo ѣхъ bývá někdy ъхъ (krátké о). Takéť s přírostkem ов téʒ vse jest pravidelně Nom. сынове, Akk. i Soc. сыновы, Gen. сыновъ, Dat. сыновомъ.

20. Dle tohoto sklonění jdou také národní na ꙗнинъ: самарꙗнинъ pravidelně, v mnoʒném vsak инъ odvrhují, Nom. самарꙗне, Akk. Soc. самарꙗны, Gen. самарꙗнъ; Dat. самарꙗномъ, Lok. самарꙗнѣхъ.

V středním pohlaví v jednotném, dvojném i mnoʒném vse pravidelně se skloňuje, kromě ʒe mívají také přírostek ес, о ȼemʒ níʒe v uħylce druhého sklonění řeȼ bude.

Sklonění II.

21. K druhému sklonění náleʒejí vsecka muʒská jména ь i й, a střední na ѥ: кнѧʒь кнѧʒꙗ, край краꙗ a t. d. горѥ горꙗ a t. d.

		Muʒské	Střední
Jednotný.	N. A.	царь	полѥ
	Gen.	царꙗ	полꙗ
	Dat. V.	царю	полю
	Lok.	цари	поли
	Soc.	царѥмь	полѥмь
Dvojný.	N. A.	царꙗ	поли
	G. L.	царю	полю
	D. S.	царѥма	полѥма

Mnoʒný.	Nom.	цари	полꙗ
	Akk.	царѩ	полꙗ
	Gen.	царій	полій
	Dat.	царѥмъ	полѥмъ
	Lok.	царѥхъ	полѥхъ
	Soc.	цари	поли

22. Dle полѥ jdou také vsecka na иѥ: оучениѥ, оучениꙗ, оучению, оучении, оучениѥмь a t. d. V Ostromírově knize přiházi také Soc. имь: имѣнииммь, ano i v muʒském pohlaví гноимь, оукроимь, a Lok. mnoʒný ихъ: июдеихъ, распѧтиихъ.

23. Poněvadʒ v ж, ш, ц, ч, щ měkkost ȼili ı neb ь sama věʒí, píse se obyȼejně po niĥ místo ѥ, ꙗ, ю, ѩ toliko pouhé е, а, оу, ѧ: мѫжа, мѫжоу, мѫжемь, мѫжѧ; ложе, ложа, ложоу; коша, кошоу, кошемь, кошѧ; отьца, отьцоу, отьцемь, отьцѧ; лице, лица, лицоу; врача, врачоу, врачемь, врачѧ; блюща, блющоу, блющемь; попьрище, попьрища, попьрищоу a t. d. ano ȼasto i po ль, рь i ѕь: авела, цара, цароу; кънѧѕа, кънѧѕоу; поле, море a t. d.

24. Jako v prvním skloněni Soc. jest ъмь, tak v druhém ȼasto ьмь: отьцемь i отьцьмь; v mnoʒném Dativu ale vʒdy емъ: врачемъ. Vyĥázející na ець mají Vokativ че: отьче, коупьче. A jako v prvním přírostek jest ов, tak v druhém ев, tedy Dativ: мѫжеви, mnoʒný Nom. мѫжеве, Gen. мѫжевъ a t. d.

25. Zvlástní uĥylku dělají vyĥázející muʒská jména na мы a střední na мѧ, majíce přírostek ен: пламы, камы, ꙗчмы; имѧ, врѣмѧ, брѣмѧ, сѣмѧ, téʒ рамо, z niĥʒ muʒská zhusta uʒ v Nom. přírostek berou: пламень, камень, ꙗчмень, sem také náleʒí гребень, ремень, корень (jejʒ Vostokov bez přírostka корѧ přivodí) i дьнь. K těmto připojiti slusno i jména mladýĥ na ѧ: жрѣбѧ, юнѧ, агнѧ (ꙗгнѧ),

благна, тела, когьла, осьла, коура, звѣра, дѣта, кота, класа, праса, меща, mezce.

Jedn.	N. A.	пламы	нма	жрѣба
	Gen.	пламене	нмене	жрѣбате
	D. L.	пламенн	нменн	жрѣбатн
	Soc.	пламенемь	нменемь	жрѣбатемь
Dvojn.	N. A.	пламенн	нменн	жрѣбатн
	G. L.	пламеню	нменю	жрѣбатоу
	D. S.	пламенема	нменема	жрѣбатема
Mnoz.	N. A.	пламенн	нмена	жрѣбата
	Gen.	пламенъ	нменъ	жрѣбатъ
	Dat.	пламенемъ	нменемъ	жрѣбатемъ
	Loc.	пламенехъ	нменехъ	жрѣбатехъ
	Soc.	пламеньмн	нмены	жрѣбаты.

26. Často zvlášť v strédním pohlaví uhopují téz v Genitivu н: нменн, временн, жрѣбатн, осьлатн a t. d. Vokativ v muzském pohlaví н: пламенн, a Nominativ mnozný často іе: каменіе.

27. Sem nálezí také prírostek ес strédního pohlaví prvního sklonéní na о: слово, небо, тѣло, уоудо. Gen. словесе, небесе, тѣлесе, уоудесе, atd. Také mnozný древеса, дѣлеса, оудеса od оудо, jinak оудъ muzského pohlaví. Místo коло prihází i Nom. колесо.

28. Odhylna jsou око, оухо, v dvojném majíce N. A. очн, оушн, G. L. очю, оушю, D. S. очнма, оушнма; v mnozném очеса, оушеса. Дѣта, дѣтате má mnozný дѣтн, a nálezí k trétímu sklonéní.

Sklonéní III.

29. K tomuto sklonéní nálezejí zenská jména na polohlásku ь: дань, сѣть, рѣчь a t. d. vyjímají se na ъвь (овь), pátého sklonéní.

Jednotný	N. A.	кость	Dvojný	N. A.	кости
	D.G.L.V.	кости		G. L.	костю
	Soc.	костїѭ		D. S.	костьма

Mnoʒný	N. A.	кости
	Gen.	костїи
	Dat.	костемъ
	Lok.	костехъ
	Soc.	костьми.

30. Tak se skloňují вѣтвь, скорбь, сѣнь, мы-сль, ꙗдь, клѣть, лесть, горесть, радость, жлъчь, нощь a t. d. Téʒ muʒská пѧть, тать, тьсть a dílem i господь. Mnoʒné ѿреби, изгреби, ꙗсли, гѫсли, двьри, дѣти, прьси.

Sklonění IV. i V.

31. K čtvrtému sklonění náleʒejí jména ʒenská i muʒská na tvrdé а, a k pátému na měké ꙗ.

		IV.	V.
Jednotný.	Nom.	рыба	волꙗ
	Akk.	рыбѫ	волѭ
	Gen.	рыбы	волѩ
	D. L.	рыбѣ	воли
	Soc.	рыбоѭ	волеѭ
	Vok.	рыбо	воле
Dvojný.	N. A.	рыбѣ	воли
	G. L.	рыбоу	волю
	D. S.	рыбама	волꙗма
Mnoʒný.	N. A.	рыбы	волѩ
	Gen.	рыбъ	воль
	Dat.	рыбамъ	волꙗмъ
	Lok.	рыбахъ	волꙗхъ
	Soc.	рыбами	волꙗми

32. Pri ꞇtvrtém sklonéní nic k poʒorování není, neʒ ʒe v Dativu i Lokalu jednotného i Nom. a Akk. dvojného г v ʒ, х v с, к v ц prěháʒí: ноʒѣ, моусѣ, ржцѣ, od нога, моуха, ржка.

33. K pátému náleʒejí téʒ vsecky na ια, jako ладια, a tato mají Gen. mnoʒ. ιн: ладιн, v jednotném téʒ i hromadné братιа.

34. V pátém sklonéní tak jako v druhém po ж, ш, ц, ч, щ píse se obyꞇejné jen а, ж, а, е, оу, ponévadʒ ι uʒ v mékké souʒvuꞇce véʒí: кожа, доуша, овца, предтеча, пища, Akk. мрежж, чашж, лоучж a t. d., tak také na жд: нжжда, надежда a t. d., neboť se жд jako rusinské дж, polské i slovácké *dz* ʒa mékkou povaʒuje.

35. Dle tohoto pátého sklonéní jdou také muʒská na нн: жрѣбнн, сжднн, a ʒenská na ънн: рабънн, кнагънн, potom vyháʒející na ъı: любъı, ꙗтръı, свекръı, неплодъı, цьркъı, jesto ꞇasto uʒ v Nominativu ʒ ъı v ъвь prirostají: любъвь, ꙗтръвь, свекръвь, tomu roven jest i jih Akkusativ. Mnoʒný mají N. A. цьркве, Gen. цьрквιн, Dat. цьрквамъ, L. цьрквахъ, S. цьрквамн.

36. Sem také náleʒejí матн i дъщн s prírostkem ер: A. матерь, дъщерь, (v Ostrom. téʒ матере, дъщере, ꞇímʒ se potvrʒuje, ʒe ь jako krátké е vyslovovali), G. матере, дъщере, D. L. матерн, дъщерн, S. матерιж, дъщерιж; mnoʒný N. A. матере, дъщере (i матерн, дъщерн, coʒ vlastné dvojnému náleʒí), Gen. матерιн, дъщерιн (Ostrom. дъщеръ), Dat. матеремъ, дъщеремъ, Lok. матерехъ, дъщерехъ, Soc. матерьмн, дъщерьмн.

O JMÉNĚ PRÍDAVNÉM.

37. Tak jako jména statná v tvrdá i v měkká se rozvrhují, tak jest to také s prídavnými, i ještě prídavná rozdělují se v nezakonꞇená i v zakonꞇená.

38. Nezakonꞇená tvrdá mají výhod ъ, о, а: ꙁдравъ, ꙁдраво, ꙁдрава; měká й neb ь, ѥ, ꙗ: боуй, боуѥ, боуꙗ, отьнь, отьнѥ, отьнꙗ.

Tvrdá nezakonꞇená se sklonují v muʒském i strédním scela dle prvního (рабъ, слово §. 18.) a v ʒenském dle ꞇtvrtého (рꙑба, §. 31.) sklonění jmen statnýh, toliko jim Vokativ hybí, jejʒ Nominativem nahraʒují.

39. Měkká pak v muʒském i strédním dle druhého (царь, полѥ, §. 21.) a v ʒenském dle pátého (волꙗ, §. 31.) sklonění Vokativ podobně Nominativem doplnují.

40. Zakonꞇená tvrdá mají výhod ꙑй, оѥ, аꙗ: ꙁдравꙑй, ꙁдравоѥ, ꙁдраваꙗ; měkká pak ій, ѥѥ, ꙗꙗ: оуній, оунѥѥ, оунꙗꙗ.

Obrazec A.

Jednotný.	Nom.	сватꙑй, s. оѥ	сватаꙗ
	Akk.	сватꙑй, s. оѥ	сватѫѭ
	Gen.	сватаго	сватꙑѩ
	Dat.	сватомоу	сватѣй
	Lok.	сватѣмь	сватѣй
	Soc.	сватꙑмь	сватоѭ
Dvojný.	N. A.	сватаꙗ, s. ѣй	сватѣй
	G. L.	сватоую	сватоую
	D. S.	сватꙑма	сватꙑма
Množný.	Nom.	сватіи, s. аꙗ	сватꙑѩ
	Akk.	сватꙑѩ, s. аꙗ	сватꙑѩ
	G. L.	сватꙑхъ	сватꙑхъ
	Dat.	сватꙑмъ	сватꙑмъ
	Soc.	сватꙑми	сватꙑми

Obrazec B.

Jednotný.	Nom.	вышнiй, s. юю	вышнѧѧ
	Akk.	вышнiй s. юю	вышнѭѭ
	Gen.	вышнѧго	вышнѧ
	Dat.	вышнюмоу	вышнiй
	Lok.	вышнюмь	вышнiй
	Soc.	вышнимь	вышнюѭ
Dvojný.	N. A.	вышнѧѧ s. iй	вышнiй
	G. L.	вышнюю	вышнюю
	D. S.	вышнима	вышнима
Množný.	Nom.	вышнiи, s. ѧѧ	вышнѧ
	Akk.	вышнѧ, s. ѧѧ	вышнѧ
	G. L.	вышнихъ	вышнихъ
	Dat.	вышнимъ	вышнимъ
	Soc.	вышними	вышними

41. Pri tvrdých se mèní v Nominativu množném г v ӡ, х v с, к v ц, ск v ст neb сц: блаӡи, глоуси, велици, ӡемсти i ӡемсци; též často v Dat. i Lok. ženském, jakož i v Lok. mužském i strédním bývá staré ѣй, ѣмь: правѣй, славнѣй, добрѣй, правѣмь, славнѣмь, добрѣмь, protož také блаӡѣй, ветсѣй, велицѣй, блаӡѣмь, ветсѣмь, велицѣмь. Novèjší ой, омь: правой, правомь.

42. Také bývají prótažná zdvojením samohlásek: свѧтаaго, свѧтоуоумоу, свѧтыихъ, свѧтыимъ, свѧтыими. Tak také v mèkkých: третѧаго, послѣдньюоумү, послѣдниихъ a t. d., protož v kloziankské knize ъи místo ыи jen skrácení jest.

O ČÍSLECH.

43. Čísla se bliží z ohledu skloňování brzo statným, brzo prídavným i náméstkám, čím podobnéjší tém, čili oném, bývají. A sice юдинъ se rídí

scela dle obrazce C. (тъ, то, та); два, оба v středním i ženském обѣ, двѣ, jsou jen v dvojném počtu.

N. A.	два, двѣ	оба, обѣ
G. L.	двою (двоу)	обою (обоу)
D. S.	двѣма	обѣма

V Gen. i Lok. dělá Vostokov rozdíl v pohlaví: mužské i střední дъвоѭ, обоѭ, a naopak mužské i střední ѥю, нѥю, a ženské ѥѭ, нѥѭ. Už tato opáčnost ukazuje nedóvodnost takového rozdílu. Ostromírovo Evangelium má na sta míst, kde ю místo ѭ, i naopak ѭ místo ю stojí. Staropolský Gen. i Lok. vždy jen čisté *u*, nikdy *ą* nemá.

44. двоѥ, обоѥ, троѥ řídí se dle obrazce D. Mužské трıѥ, четыре má v středním a ženském pohlaví трн; ostatní pády ve všem pohlaví Akk. трн, четырн, Gen. трıн, четырь, Dat. тремъ, четыремъ, Lok. трехъ, четырехъ, Soc. трьмн, четырьмн.

45. пать, шесть, седмь, осмь, девать i десать, když jest samo, sklánějí se scela dle třetího (кость) sklonění statnýh.

O NÁMĚSTKÁH.

46. Náměstka (pronomen) stojí na místě statného jména, a jest buď náměstka statná, buď přídavná, k. p. азъ, ты jsou náměstky statné, тън, которън přídavné.

47. Náměstky statné.

Jednotný.	Nom.	азъ	ты	
	A. G.	мене ма	тебе та	себе са
	D. L.	мнѣ мн	тебѣ тн	себѣ сн
	Soc.	мноѭ	тобоѭ	собоѭ
Dvojný.	N. A.	ва, ж. вѣ		
	G. L.	наю	ваю	
	D. S.	нама	вама	

Množný.	Nom.	мы	вы
	Akk.	ны	вы
	G. L.	насъ	васъ
	Dat.	намъ	вамъ
	Soc.	нами	вами

48. Náměstky prídavné.

Obrazec C.

Jednotný.	Nom.	тъ, s. то	та
	Akk.	тъ, s. то	тѫ
	Gen.	того	тоѩ
	Dat.	томоу	той
	Lok.	томь	той
	Soc.	тѣмь	тоѭ
Dvojný.	N. A.	та, s. тѣ	тѣ
	G. L.	тою	тою
	D. S.	тѣма	тѣма
Množný.	Nom.	ти, s. та	ты
	Akk.	ты, s. та	ты
	G. L.	тѣхъ	тѣхъ
	Dat.	тѣмъ	тѣмъ
	Soc.	тѣми	тѣми

Také Nom. тъй, тоє, таꙗ, Akk. žen. тѫѭ; množný N. A. тии, таꙗ, тыѩ, Akk. тыѩ, таꙗ, тыѩ.

49. Tak také jdou овъ, ово, ова, онъ, оно, она, самъ, само, сама. V dvojném Gen. i Lok. mohou míti také овоу, оноу a t. d. Dle toho jdou také кто (къто), нѣкто, никто, Gen. кого, Dat. комоу, Lok. комь, Sociativ ale кымь, ne кѣмъ.

50. Obrazec D.

Jednotný.	Nom.	онъ, s. оно	она
	Akk.	и, s. є	ѭ
	Gen.	єго	єѩ
	Dat.	ємоу	єй
	Lok.	ємь	єй
	Soc.	имь	єѭ

Dvojný. N. A. m. она, ꙗ, s. i ž. онѣ, и
G. L. ѥю. D. S. нма

Množný.	Nom.	они, s. она	оны
	Akk.	ѩ, s. ꙗ	ѩ
	Gen.	ихъ	ихъ
	Dat.	имъ	имъ
	Soc.	ими	ими

51. Podle toho jde také иже, ѥже, ꙗже, ѥгоже a t. d. Po předložce před имь, имъ, ихъ, ими klade se н: съ нимь, къ нимъ, ꙁа ними; нань, ꙁань místo на н, ꙁа н a t. d. Málo se rozeznává i сь, сій, střed. се, сѥ, Gen. сего, Dat. семоѵ, Lok. семь, Soc. симь, žensk. си, сꙗ, Akk. сѭ, D. L. сей, Soc. сеѭ. Dvojný N. A. сꙗ, s. ž. си. G. L. сею, D. S. сима. Množný N. си, сіи, s. сꙗ, G. L. сихъ a t. d.

52. Dle obrazce D. jdou také мой, твой, нашь, вашь, что (чьто) чего má také чесо, чесомоѵ, чесомь, i чій, чiего.

O SLOVESECH.

53. Slovesa slovanská tvořena jsou šesterým spůsobem, čímž veliké rozmanitosti nabývají. Formy tyto jsou následující: k původní syllabě se zavěsuje

I. ти: пѣти, вести, пасти
II. нѫти: пнѫти, винѫти, коснѫти
III. ѣти: сѣдѣти, имѣти, тьрпѣти
IV. ити: ꙗвити, любити, хопити
V. ати: ꙁовати, рыдати, чесати
VI. овати: требовати, именовати; евати: воѥвати.

Nevyšel-by zajisté, kdyby dle těchto šesti forem také přísné časování sloves ustanoviti chtěl, neboť slovanské časování jinak rozděleno býti musí, i ač Dobrovský jen tři hlavní časování ustanovil, přece

osm obrazców jim vykázati prinucen byl, totiž prvnímu tri, druhému dvė a trėtímu též tri.

Časování I.

54. *A.* V první osobė ѭ po samohláskáħ, *B.* ѭ po souzvučkáħ, *C.* ѫ po ж, ш, ч, щ.

	A.	*B.*	*C.*
		Prítomný.	
Jed. 1.	біѭ	глаголѭ	мажѫ
2.	бієши	глаголєши	мажеши
3.	бієть	глаголєть	мажеть
Dv. 1.	бієва, 2. -вѣ	глаголєва, -вѣ	мажева, -вѣ
2. 3.	бієта, -тѣ	глаголєта, -тѣ	мажета, -тѣ
Mn. 1.	біємъ	глаголємъ	мажемъ
2.	бієте	глаголєте	мажете
3.	біѭть	глаголѭть	мажѫть
		Rozkazovací.	
Jed. 2. 3.	бій	глаголи	мажи
Dv. 1.	бійва, -вѣ	глаголѣва, -вѣ	мажѣва, -вѣ
2. 3.	бійта, -тѣ	глаголѣта, -тѣ	мажѣта, -тѣ
Mn. 1.	біимъ	глаголѣмъ	мажѣмъ
2. 3.	бійте	глаголѣте	мажѣте
		Prėstupovací činný.	
Jedn.	біѩ, 2. біѭщи	глаголѩ, 2. лѭщи	мажа, 2. мажющи
Dvoj.	біѭща, -щи	глаголѭща, -щи	мажѫща, -щи
Množ.	біѭще	глаголѭще	мажѫще
		Prėstupovací trpný.	
Jed.	біємъ, о, а	глаголємъ, о, а	мажемъ, о, а
Dv.	бієма, ѣ, ѣ	глаголєма, ѣ, ѣ	мажема, ѣ, ѣ
Mn.	бієми, а, ы	глаголєми, а, ы	мажеми, а, ы
		Neurčitý a dostižný.	
	бити, битъ	глаголати, -латъ	мазати, мазатъ
		Minulý oznamovací.	
Jed. 1.	бихъ	глаголахъ	мазахъ
2. 3.	би	глагола	маза

Dv.	1. бихова, 2. -вѣ	глаголахова, -вѣ	мазахова, -вѣ
	2.3. биста, 2. стѣ	глаголаста, -стѣ	мазаста, -стѣ
Mn.	1. бихомъ	глаголахомъ	мазахомъ
	2. бисте	глаголасте	мазасте
	3. биша, бихѫ	глаголаша, -лахѫ	мазаша, -захѫ

Minulý činného příčestí.

Jed.	билъ, о, а	глаголалъ, о, а	мазалъ, о, а
Dv.	била, ѣ, ѣ	глаголала, ѣ, ѣ	мазала, ѣ, ѣ
Mn.	били, а, ы	глаголали, а, ы	мазали, а, ы

Přestupovací minulý.

Jed.	бивъ, 2. -ши	глаголавъ, -ши	мазавъ, -ши
Dv.	бивъша, -ши	глаголавъша, -ши	мазавъша, -ши
Mn.	бивъше	глаголавъше	мазавъше

Minulý trpného příčestí.

Jed.	биенъ, о, а	глаголанъ, о, а	мазанъ, о, а
Dv.	биена, ѣ, ѣ	глаголана, ѣ, ѣ	мазана, ѣ, ѣ
Mn.	биени, а, ы	глаголани, а, ы	мазани, а, ы.

55. Toto časování si libují slovesa formy páté na ати, ješto v přítomném ю mají: зоблю, зоблюеши od зобати; емлю, емлюеши od имати; стражду (druhdy страждю) od страдати; отрыжу od отрыгати; пишу od писати; мещу od метати; ищу od искати; плачуся od плакатися. Jiná formy páté, ješto v přítomném аю mají, náležejí v přítomných časech k obrazci *A*, proto od обрѣтати přítomný обрѣтаю k *A*, budoucí však обращу k *B* náleží.

Časování II.

56. *D.* přítomný ѫ po tvrdých souzvučkách, *E.* ѫ po и.

Přítomný.

	D.	*E.*
Jedn. 1.	несѫ	винѫ
2.	несеши	винеши
3.	несетъ	винетъ
Dvoj. 1.	несева, ž. -вѣ	винева, -вѣ
2. 3.	несета, -тѣ	винета, -тѣ
Množ. 1.	несемъ	винемъ
2.	несете	винете
3.	несѫть	винѫть

Rozkazovací.

Jedn. 2. 3.	неси	вини
Dvoj. 1.	несѣва, ž. -вѣ	винѣва, -вѣ
2. 3.	несѣта, -тѣ	винѣта, -тѣ
Množ. 1.	несѣмъ	винѣмъ
2. 3.	несѣте	винѣте

Přestupovací činný.

Jedn.	несъі, ž. несѫщи	винъі, винѫщи
Dvoj.	несѫща, -щи	винѫща, -щи
Množ.	несѫще	винѫще

Přestupovací trpný.

Jedn.	несомъ, о, а	виномъ, о, а
Dvoj.	несома, ѣ, ѣ	винома, ѣ, ѣ
Množ.	несоми, а, ъі	виноми, а, ъі

Neurčitý i dostižný.

нести, нестъ — винѫти, винѫтъ

Minulý oznamovací.

Jedn. 1.	несохъ	винѫхъ
2. 3.	несе	винѫ

Dvoj.	1. несохова, 2. -вѣ	винѫхова, -вѣ
	2. 3. несоста, -стѣ	винѫста, -стѣ
Množ.	1. несохомъ	винѫхомъ
	2. несосте	винѫсте
	3. несоша, -хѫ	винѫша, -хѫ

Minulý činného příčestí.

Jedn.	неслъ, -о, -а	винѫлъ, -о, -а
Dvoj.	несла, -ѣ, -ѣ	винѫла, -ѣ, -ѣ
Množ.	несли, -а, -ꙑ	винѫли, -а, -ꙑ

Přestupovací minulý.

Jedn.	несъ, 2. несъши	винѫвъ, -въши
Dvoj.	несъша, -ши	винѫвъша, -ши
Množ.	несъше	винѫвъше

Minulý trpného příčestí.

Jedn.	несенъ, -о, -а	витъ, -о, -а
Dvoj.	несена, -ѣ, -ѣ	вита, -ѣ, -ѣ
Množ.	несени, -а, -ꙑ	вити, -а, -ꙑ.

57. K obrazci D. náležejí slovesa formy první na ѫ: ведѫ, бодѫ, bud. бѫдѫ, матѫ, плетѫ, везѫ, пасѫ, могѫ, текѫ. Dále зовѫ, берѫ, женѫ a jiná, co se tkne přítomného, neboť pro neurčitý na ати jdou v ostatních časech podle obrazce B.: звати, брати, гнати, minulý звахъ, брахъ, гнахъ a t. d. Slovesa pak třetí i čtvrté formy na ждѫ, жѫ, шѫ, чѫ, щѫ, poněvadž se v nich ѫ místo ѭ píše, náležejí k třetímu časování.

58. Obrazec E. svojí sobě vlastně slovesa formy druhé na нѫ, нѫти: минѫ, поманѫ, прильпнѫ, дъхнѫ, ткнѫ, оусѣкнѫ. Která pak odvržením нѫ na souhlásku se končí, mají v minulém охъ, е místo нѫхъ, нѫ, jako v obrazci D. jest: прозабохъ, прозабе od прозабнѫ; оусъпохъ, оусъпе od оусъпнѫ.

Časování III.

59. *F.* prítomný ѭ, minulý ѣ, neurčitý ѣти, *G.* ѫ, а, ати po ж, ш, ч, щ; *H.* ѭ, и, ити.

	F.	*G.*	*H.*
	Prítomný.		
Jed. 1.	зьрѭ	лежѫ	волѭ
2.	зьриши	лежиши	волиши
3.	зьрить	лежить	волить
Dv. 1.	зьрива, 2. -вѣ	лежива, -вѣ	волива, -вѣ
2.3.	зьрита, -тѣ	лежита, -тѣ	волита, -тѣ
Mn. 1.	зьримъ	лежимъ	волимъ
2.	зьрите	лежите	волите
3.	зьрѩть	лежѧть	волѩть
	Rozkazovací.		
Jed. 2.3.	зьри	лежи	воли
Dv. 1.	зьрива, -вѣ	лежива, -вѣ	волива, -вѣ
2.3.	зьрита, -тѣ	лежита, -тѣ	волита, -тѣ
Mn. 1.	зьримъ	лежимъ	волимъ
2.3.	зьрите	лежите	волите
	Préstupovací činný.		
Jed.	зьрѩ, 2. -ѩщи	лежѧ, лежѧщи	волѩ, волѩщи
Dv.	зьрѩща, -щи	лежѧща, -щи	волѩща, -щи
Mn.	зьрѩще	лежѧще	волѩще
	Prítomný trpného príčestí.		
Jed.	зьримъ, о, а	лежимъ, о, а	волимъ, о, а
Dv.	зьрима, ѣ, ѣ	лежима, ѣ, ѣ	волима, ѣ, ѣ
Mn.	зьрими, а, ы	лежими, а, ы	волими, а, ы
	Neurčitý i dostižný.		
	зьрѣти, зьрѣтъ	лежати, лежатъ	волити, волитъ
	Minulý oznamovací.		
Jed. 1.	зьрѣхъ	лежахъ	волихъ
2.3.	зьрѣ	лежа	воли

Dv. 1. ꙁьрѣхова, 2. вѣ	лежахова, -вѣ	волнхова, -вѣ
2. 3. ꙁьрѣста, -стѣ	лежаста, -стѣ	волнста, -стѣ
Mn. 1. ꙁьрѣхомъ	лежахомъ	волнхомъ
2. ꙁьрѣсте	лежасте	волнсте
3. ꙁьрѣша, -хѫ	лежаша, -хѫ	волнша, -хѫ

Minulý činného příčestí.

Jed. ꙁьрѣлъ, о, а	лежалъ, о, а	волнлъ, о, а
Dv. ꙁьрѣла, ѣ, ѣ	лежала, ѣ, ѣ	волнла, ѣ, ѣ
Mn. ꙁьрѣлн, а, ъı	лежалн, а, ъı	волнлн, а, ъı

Přestupovací minulý.

Jed. ꙁьрѣвъ, 2. -въшн	лежавъ, -въшн	волнвъ, -въшн
Dv. ꙁьрѣвъша, -шн	лежавъша, -шн	волнвъша, -шн
Mn. ꙁьрѣвъше	лежавъше	волнвъше

Minulý trpného příčestí.

Jed. ꙁьрѣнъ, о, а	лежанъ, о, а	волѥнъ, о, а
Dv. ꙁьрѣна, ѣ, ѣ	лежана, ѣ, ѣ	волѥна, ѣ, ѣ
Mn. ꙁьрѣнн, а, ъı	лежанн, а, ъı	волѥнн, а, ъı.

60. Dle obrazců *F.* a *G.* jdou slovesa třetí formy: мнѣтн, ꙁвенѣтн, вндѣтн, сѣдѣтн a t. d. s výminkou však začínavých na ѣѭ, jichžto přítomný dle obrazce *A.* se časují. Sem také náležejí, co se tkne přítomného, slovesa, ješto místo ѣтн v neurčitém ꙗтн (атн) mají, jako стоѭ, стонши, rozkaz. стон, стонмъ, стонте. Staršího rozkaz. ꙁьрѣва, ꙁьрѣта, садѣмъ, просѣте, прнстѫпѣте, веселѣтеса, není už ani v Ostromírově.

61. K obrazci *H.* náležejí slovesa formy čtvrté: тантн, таѭ, таншн; донтн, доѭ, доншн; напонтн, коупнтн, коуплѭ, коупншн; роднтн, рождѫ, родншн; слеꙁнтн, слежѫ, слеꙁншн; гаснтн, гашѫ, гасншн; мѫтнтн, мѫщѫ, мѫтншн; поустнтн, поущѫ, поустншн.

62. Obrazci *F. G. H.* v přítomném všech způsobů se nerůzní. Rozeznávají se však v značných hláskách (ѣ, н) neurčitého způsobu třetí i čtvrté for-

my, i tu v ꞇaseħ spríznėnýħ: minulém oznamovacího, prėstupovacího i trpného príꞇestí. Jest vsak také nemálo sloves, jesto téħ samýħ obrazcóv ve vseħ ꞇaseħ neb spósobeħ v ꞇasování nenásledují, tak ʒe tvorėní neurꞇitého nėkdy rozliꞇné obrazce v minulém neʒ v prítomném poʒaduje, ʒe sloveso téʒe samé formy v prítomném a neurꞇitém i ꞇaseħ spríznėnýħ opėt jiného ꞇasování aneb aspoň jiného obrazce ʒádá.

SLOVESA DVOU OBRAZCÓV.

63. Z obrazce *A.* prėskakují v obrazec *B*: 1) Slovesa formy první na ѭ, jesto v neurꞇitém i minulém prirostají, prijímajíce ꙗ, jako: даѭ, даꙗти, даꙗхъ; ліѭ, ліꙗти, ліꙗхъ; сѣѭ, сѣꙗти, сѣꙗхъ. 2) Slovesa formy seste na оуѭ a юѭ pro neurꞇitý na овати, ѥвати, dle ꞇehoʒ se spríznėné ꞇasy rídí: коупоуѭ, коуповати, proꞇeʒ také коуповахъ, коуповалъ, коупованъ.

64. V obrazec *B.* prėskakují z obrazce *D.* v minulýħ ꞇaseħ formy první, jesto neurꞇitý na ати mají: ꙁовѫ, ꙁвати; жвѫ, жвати; берѫ, брати; дерѫ, драти a t. d.

65. Z téʒe príꞇiny z obrazce *E.* slovesa na нѫ, jesto z ohledu neurꞇitého k formė první náleʒejí: имѫ, ꙗти, ꙗхъ, trpné príꞇestí ꙗтъ; жмѫ, жати, жахъ; пнѫ, пати, пахъ; кленѫ, клати, клахъ; жнѫ, жати; ꙁачнѫ, ꙁачати, ꙁачахъ, ꙁачатъ. Tak také станѫ, стати; женѫ, гнати, гнахъ, min. trp. príꞇestí гнанъ pravidelnė podle obrazce *B.*

66. Z obrazce *F.* slovesa formy tretí, jesto neurꞇité mají na ꙗти: боѭса, боишиса, neurꞇ. боꙗтиса, min. боꙗхса; держѫ, держати, держахъ, держалъ, державъ, держанъ; млъчѫ, млъчати a t. d. Pridej спѭ, спиши, neurꞇ. спати, min. спахъ, спалъ.

67. V obrazec *F.* přeskakují z obrazce *D.* slovesa na ж s předházející souzvučkou р, ješto neurčitý na ѣти mají: мрж, мрешн, neurč. мрѣтн, min. мрѣхъ; простръ, простреши, прострѣтн, прострѣхъ. Tak také мелж, мелешн, ješto z ohledu přítomného k obrazci *B.* náleží, pro neurčitý na ѣтн, v obrazec *F.* přehází.

68. Co se tkne minulých časóv, náležejí slovesa formy páté na аж k obrazci *B.*, k *F.* ale slovesa formy třetí na ѣтн, však ta i ona také dle obrazce *A.* bezevší nesnáze časovati se mohou, zahovávajíce totiž vsudy harakteristiku а i ѣ před výhody хъ, лъ, въ, v trpném příčestí připojujíce pouhé нъ místo анъ, ač ovšem trpné příčestí пнтанъ s obrazcem *B.* (глаголанъ), i тлѣнъ s obrazcem *F.* (зьрѣнъ) se srovnává. Srovnej tedy пнтатн, тлѣтн s бнтн.

бнтн	бнхъ	бнлъ	бнвъ	бiенъ
пнтатн	пнтахъ	пнталъ	пнтавъ	пнтанъ
тлѣтн	тлѣхъ	тлѣлъ	тлѣвъ	тлѣнъ.

ČASOVÁNÍ SLOVESA ѥсмь.

69. Statné sloveso ѥсмь, бждж, бътн.

Přítomný.

	Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1.	ѥсмь	ѥсва, -вѣ	ѥсмъ, ѥсмы
2.	ѥсн	ѥста, -тѣ	ѥсте
3.	ѥсть	ѥста, -тѣ	сжть místo ѥсжть

Přestupovací.

съı, 2. сжщн	сжща, сжщн	сжще

Budoucí.

1.	бждж	бждева, -вѣ	бждемъ
2.	бждешн	бждета, -тѣ	бждете
3.	бждеть	бждета, -тѣ	бждать

Rozkazovací.

Jednotný.	Dvojný.	Množný.
2. 3. бѫди	1. бѫдѣва, -вѣ	бѫдѣмъ
	2. 3. бѫдѣта, -тѣ	бѫдѣте

Přestupovací budoucí.

бѫдѫщь, ž. бѫдѫщи	бѫдѫща, ž. -щи	бѫдѫще

Neurčitý: быти.

Minulý první.

1. бѣхъ	бѣхова, ž. -вѣ	бѣхомъ
2. бѣ	бѣста, -стѣ	бѣсте
3. бѣ	бѣста, -стѣ	бѣша, бѣхѫ

Minulý opětavý.

1. бѣꙗхъ	бѣꙗхова, -вѣ	бѣꙗхомъ
2. бѣꙗше	бѣꙗста, -стѣ	бѣꙗсте
3. бѣꙗше	бѣꙗста, -стѣ	бѣꙗхѫ

Minulý druhý.

1. быхъ	бысва, -вѣ	быхомъ
2. бы	быста, -стѣ	бысте
3. бы, бысть	быста, -стѣ	быша, -хѫ

Minulý přestupovací.

бывъ, ž. бывъши	бывъша, -ши	бывъше

Minulý činného příčestí.

былъ, о, а	была, -ѣ	были, а, ы.

Minulého v trpném příčestí není, protože быти trpného zakončení schopno není; složené s předložkami činného významu jest забъвенъ místo забывенъ.

ČASY OPSANÉ.

70. Minulý oznamovacího.

Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1. былъ, о, а ѥсмь	была, ѣ, ѥсва, ѣ	были, а, ы ѥсмы
2. былъ, о, а ѥси	была, ѣ, ѥста, ѣ	были, а, ы ѥсте
3. былъ, о, а ѥсть	была, ѣ, ѥста, ѣ	были, а, ы сѫть

Prėminulý.

	Jednotný.	Dvojný.	Mnoʒný.
1.	быль, о, а бѣхъ	была, ѣ бѣхова, ѣ	были, а, ы бѣхомъ
2.	быль, о, а бѣ	была, ѣ бѣста, ѣ	были, а, ы бѣсте
3.	быль, о, а бѣ	была, ѣ бѣста, ѣ	были, а, ы бѣхѫ

Minulý ʒádací.

1.	быль, о, а быхъ	была, ѣ бысва, ѣ	были, а; ы быхомъ
2.	быль, о, а бы	была, ѣ быста, ѣ	были, а, ы быстe
3.	быль, о, а бы	была, ѣ быста, ѣ	были, а, ы быша.

71. Mimo ѥсмь za nepravidelná se mají, jeşto místo ѭ neb ѫ první osoby mají мь, totiʒ: ꙗмь, сънѣмь, вѣмь, дамь, имамь. Tato v mnoʒném mají мы, v druhé jednotného poʒtu си místo ши, krom имамь, имашь.

Jed.	1. ꙗмь	сънѣмь	вѣмь	дамь
	2. ꙗси	сънѣси	вѣси	даси
	3. ꙗсть	сънѣсть	вѣсть	дасть
Dvoj.	1. ꙗдева, вѣ	сънѣдева	вѣдева	дадева
	2. 3. ꙗдета, тѣ	сънѣста	вѣста	даста
Mnoʒ.	1. ꙗмы	сънѣмы	вѣмы	дамы
	2. ꙗсте	сънѣсте	вѣсте	дасте
	3. ꙗдать	сънѣдать	вѣдать	дадать.

72. ꙗмь jest skráceno z ꙗдмь vypuştėním д, proɛeʒ prėstupovací ꙗды i ꙗдa, ʒ. ꙗдѫщи, trpné priɛestí ꙗдомъ, neurɛitý ꙗсти, minulý ꙗдохъ, ꙗде, prėstupovací min. ꙗдъ, ꙗдъши, ɛinné priɛestí ꙗлъ místo ꙗдлъ, trpné priɛestí ɛasuje se pravidelnė dle obrazce *D.* (несѫ), rozkazovací se vşak lişí ꙗждь, ꙗждьмы, ꙗждьте, v Ostromírovė jest místo ꙗ, krom v prėstupovacím ꙗды, vşude ѣ: ѣмь, ѣхомъ, ѣждь, ѣдините, ѣсти, ѣдъ, ѣлъ a t. d. Slovo сать, jeşto se toliko v Glagolitė clozianském naħází v smyslu hrėckého $\varphi\eta\sigma\acute{\iota}$, *inquit*, priħází také v starşí formė сати. Prítomnýby byl самь, саси, сать; min. сахъ, са, сахомъ, састе, сахѫ aneb саша.

73. Slovesa вѣмь (skráceného z вѣдмь) časy minulé s neurčitým вѣдѣти časují se dle obrazce *F.* (зьрѭ, зьрѣти): вѣдѣхъ, вѣдѣ, вѣдѣхомъ a t. d. вѣдѣлъ, вѣдѣвъ, вѣдѣнъ, neurčitý také вѣсти, přestupovací вѣдъı, 2. вѣдѫщи, trpné příčestí вѣдомъ dle obrazce несѫ; však rozkazovací вѣждь, вѣждьмъı, вѣждьте. Tak také složené повѣмь a t. d. Minulého вѣдѣ 2hé a 3tí osoby, také za první osobu přítomného užíváno: вѣдѣ, *novi, scio*, невѣдѣ, *nescio*, tak též съвѣдѣ, *σύνοιδα, conscius sum.*

74. Od budoucího дамь neurčitý дати, odvozené časy jsou s částky pravidelny: дахъ, дахомъ, дасте, даша, далъ, давъ, данъ, s částky nepravidelny od staré formy дадѫ; proteż třetí osoba mn. дадѧть i дадать, rozkaz. даждь místo дади, даждьмъı, даждьте, tak též продаждь. Minulý 2hé a 3tí osoby дасть. Minulý opětavý дадıахъ, дадѣıаше a t. d. Časy opětavé formy даıати pravidelně se časují: дай, даимъ, дайте, přestup. даıа, даıѫщи, trp. příčestí přítom. даıемъ, min. даıанъ, slovesné даıаніе.

75. Nedostatečné sloveso имамь, имаши, иматъ, имамъı, имате má třetí osobu v množném имѧть od имѫ, proteż přestupovací имъı, имѫщи a jiné časy od formy имѣти odvozuje: rozkazovací имѣй, имѣимъ, имѣйте, přestupovací имѣıа, min. имѣхъ, имѣ, имѣхомъ, имѣсте, имѣша neb имѣхѫ, činné příčestí имѣлъ, min. přestup. имѣвъ, trpné příčestí имѣнъ, slovesné имѣніе. Minulý opětavý имѣıахъ skráceno имıахъ a t. d. Od имѫ pak, ješto se netoliko formou ale i významem liší, dělá se rozkazovací ими, имѣмъ, имѣте. Minulý přestupovací ıемъ místo имъ, ıемъши, neurčitý ıати, proteż ıахъ, ıа, ıахомъ, ıасте, ıаша, činné příčestí ıалъ, trp. ıатъ. Přítomný jeho jest ıемлѭ od ıемати čili имати. Ve vyjádření věřiti: вѣрѫ ıемлѭ, вѣрѫ имѫ, вѣръı не-

ꙗша, вѣрѫ имѣй, вѣрѫ имати. Sloʒená поимѫ, приимѫ, приемлѭ, вънимѫ, вънꙗти, вънемлѭ, вънимати jdou podle svýħ prostýħ.

76. Jiná vypójꞇují nékteré ꞇasy od jinýħ pó-vodóv. Od nedostateꞇného идѫ jest rozkazovací иди, идѣмъ, идѣте, prítomný préstupovací идꙑ, идѫщи, minulý идохъ, иде, идохомъ, идосте, идоша, min. opétavý идꙗхъ, идꙗше a t. d., neurꞇitý ити. Druhé ꞇasy bere od neuʒívaného шедѫ: min. préstupovací шедъ, шедъши, ꞇinné príꞇestí шелъ, шло, шла, mnoʒ. шли, trp. príꞇ. шетъ; шествие místo шетствие atd.

77. Od градѫ jest градꙑ, градѫщи, градохъ, граде, min. opét. градꙗхъ, градꙗше a t. d. bere jiné ꞇasy od идѫ, хождѫ.

78. Od рекѫ, рещи, min. рекохъ, рече, рекохомъ, рекосте, рекоша pravidelné, рѣхъ však, рѣхомъ, рѣсте, рѣша jsou od zastaralého рѣѭ.

79. Která dle pravidla formy neurꞇitého z jednoho obrazce ꞇasování v druhý préskakují, za nepravidelná jiħ drʒeti nemóʒem. K nim se bliʒí slovesa имѫ, жмѫ, пнѫ, жнѫ, начнѫ, jiħʒto neurꞇití jsou: ꙗти, жати místo ждати, пꙗти, начати, z ohledu minulýħ sice k prvnímu náleʒejí, však minulý préstupovací dle obrazce *D.* ꞇasují: емъ, емъши, распенъ, распенъши, наченъ, наченъши.

80. Jiná toliko v té neb oné osobé se od pravidla uħylují: хощѫ, -еши, -етъ, -емъ, -ете, tréti mnoʒného má хотꙗтъ, prítomný préstupovací хотꙗ, rozkaz. хотѣй, neurꞇ. хотѣти, minulý хотѣхъ, i druhé spríznéné ꞇasy dle obrazce *E.* чьтѫ, чьсти má minulý чьтохъ, ꞇinné príꞇestí чьлъ, чьло, чьла, s vypušténím т, jako д v шьлъ, pravidelné se ꞇasuje. Nékdy se naħázejí ꞇasy, ještо se nepravidelny zdají, ponévadʒ ze zastaralýħ forem pozóstali, tak jest

владꙑ od владѫ, властн, kterouźto formu zastupuje владѣтн, od níź влада; tak нскꙑ i нскомь od нскѫ, ne od uźívaného нщѫ.

O PŘEDLOŹKÁCH.

81. Předložky (præpositiones) ve tři třídy se dělí.

1. ω	2. ωбъ	3. предъ	1. на	2. про
оу	ѿ, отъ	прѣзъ	до	пре
въ, во	нзъ	чрѣзъ	за	прн
вꙑ-	възъ-		съ	подъ
па-	безъ		съ, со	надъ
по	пра-			

O PŘÍSLOVKÁCH.

82. Příslovky (adverbia) dle formy jsou buď prosty, aneb složeny.

1. оу, вѣ-, не, нѣ-, нн, -лн, -де, тоу, -же, -жде.

2. абıѥ, оунѥ, акꙑ, ѥй, ꙗвѣ, ѥлѥ, ѥда, велѥ, вънь, внѣ, вꙑнѫ, вꙑше, болѥ, пакꙑ, паче, межд, най-, нꙑнѣ, нназъ-, нназоу, неже, нннць, ланн, лнць, лоучче, радн, рано, далѥ, долѣ, долоу, дѣлꙗ, тай, тоунѥ, тезъ-, таче, тъчıѫ, ѕѣло, снце, горѣ, годѣ.

3. ѫтрь, ашоуть, нскрь, ѥще, ваще, вьрхоу, блнзъ, предѣ, предн, прежде, прекꙑ, древлѥ, свѣнѥ, средѣ, скоро, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -кратъ.

Složené s в: внѫтрь, внегда, вмѣсто, внезаапоу, вскорѣ, вътще, всоуѥ, вслѣдъ, вкоупѣ.

по: повнноу, понѥ, подьлгь, послѣдн, посрѣдѣ, погорь, попрѣлнхоу, помногоу, поѥлнкоу.

на: наопакъ, наоусть, налнснѣ, напрасно, наразно, надьлзѣ, натолнцѣ, начастѣ.

до: довнѫтрь, донизоу, додалеча, дозадѣ, до-вѣла, доселѣ, дос҄ыти, доколѣ, довнѣ.
за: заніѥ, затоуніѥ, заоутра, запать.
ѿ: ѿвнѣ, ѿлани, ѿнѭдъ, ѿтѫдоу, ѿсѫдоу.
из: изоутра, изюна, извна, излиха, искони.
в҄ъз: вспать, вскоуѭ, вскрай, в҄ъзглас҄ь.

O SPOJKÁĦ.

83. Spojky (conjunctiones) jsou prosté, sloɀené i odvozené.

Prosté: 1. и, а, бо, б҄ъı, н҄ь, ни, ли, да, то, же.
2. оубо, любо.
3. аще.

Sloɀené: ибо, или, иде, ижде, либо.

Odvozené: обаче, ѥже, заніѥ, понеже, тѣмже, идеже, ѥдва, тамо, тогда, ꙗко, тако.

O INTERJEKCÍĦ.

84. Interjekce (vykrikníky) z velmi prostýħ zvukóv jsou:

1. а, ω, ѹ, фе, ба, на, ноу, се, га, гω, ха.
2. аоу, ωй, оуа, оув҄ъı, ωле, ωтω, аг҄ь, ах҄ь, ωх҄ъ.
3. вод҄ь, ваг҄ь, цит҄ъ, гей, гой.

CVIČENÍ

z Ostromírova Evangelia.

не: д: стааго поста:.
•:• еуалие. ѿ марка. глава. ҁа:
IX. 17.

ВЪВРѢМѦОНО.
ЧЛ̆КЪ ѤДИ
НЪ. ПРИДЕ
КЪИ̅СОВИ.
КЛАНѨѦ
СѦѤМОУИГЛ̆Ѩ
ОУЧИТ҃ЕЛЮ. ПРИ
ВЕДОХЪСН̆ЪМО
ИКЪТЕБѢ. ИМѪ
18 ЩЬДХ̆ЪНѢМЪИ
ЖЕИДЕЖЕКОЛИ
ЖЬДОИМЕТЬИ.
ИПѢНЫТѢЩИ
ТЬ. ИСКРЬЖЪЩЕ
ТЬЗѪБЫСВОИ
МИ. ИОЦѢПѢНѢ
ѤТЬ. ИРЕКОХЪОУ
ЧЕНИКОМЪТВО
ИМЪ. ДАИЖДЕ
НѪТЬИ. ИНЕВЪ
19 ЗМОГОША ОН́Ъ
ЖЕОТЪВѢЩАВЪ
ГЛ̆А ѠРОДЕНЕ
ВѢРЬНЪ ДОКО
ЛѢВЪВАСЪБ́Ѫ
ДѪДОКОЛѢТРЬ
ПЛЮВЫ ПРИНЕ
СѢТЕИКЪМЪНѢ
20 ЙПРИНЕСОШАИ
КЪНЕМОУИВИ
ДѢВЪИДХ̆Ъ. А
БИЕСЪТРѦСЕИ
ИПАДЪНАЗЕМЛІ.
ВАЛѢАШЕСАПѢ

21 НЫТѢЩА НВЪ
ПРОСНІ҃С ОЦ҃А ѤГО
КОЛНКОЛѢТЪ Ѥ
СТЬ. ОТЪНѤЛН
ЖЕСЕБЫСТЬѤМОУ
ОНЪЖЕРЕЧЕ НꙀЪ
22 ОТРОЧННЫ Н
МЪНОГАШЬДЫ
ѤГО. Н ВЪ ОГНЬ
ВЪВЬРЖЕ. Н ВЪ ВО
ДѪДА БЫ ПОГОУ
БНЛЪ. Н НЪ АЩЕ
ЧЬТО МОЖЕШН
ПОМОꙀН НАМЪ
МНЛОСРЬДОВАВЪ
23 ОНАСЪ. Н І҃С ЖЕ РЕ
ЧЕ ѤМОУ. ѤЖЕ А
ЩЕ МОЖЕШН ВѢ
РОВАТН ВЬСꙖ ВЪ
ꙀМОЖЬНА ВѢРОУ
24 ЮЩОУОУМОУ. Н
АБНѤ ВЪꙀЪПН

ВЪ. ОЦ҃Ь ОТРОЧѦ
ТЕ. СЪ СЛЬꙀАМН
ГЛ҃АДАШЕ ВѢРОУ
Ю Г҃Н. ПОМОꙀН
МОѤМОУ НЕВѢРЬ
25 СТВНЮ ВНДѢ
ВЪ ЖЕ Н І҃С. ꙖКО
СЪРНЩЕТЬ СѦ НА
РОДЪ. ꙀАПРѢТН
ДХ҃ОУ НЕЧНСТОУ
ОУМОУ. ГЛ҃Ꙗ Ѥ
МОУ НѢМЫН Н
ГЛОУХЫ ДШ҃Е.
АꙀЪ ТН ВЕЛЮ. Н
ꙀНТН НꙀ НѤГО
Н КЪ ТОМОУ НЕ
ВЪННТН ВЪ НЬ
26 Н ВЪꙀЪПН ВЪ
НМЪНОГО ПРѪ
ЖАВЪ САНꙀН
ДЕ. Н БЫСТЬ Ꙗ
КО МЬРТВЪ Ꙗ

комъногомъ
гл҃ати. ꙗкооу
27 мрѣнї҃сженмъ
ѥгоꙁаржкѫ. въ
ꙁдвижен. нвъ
28 станвъшъдъ
шоуѥмоувъдо
мъоуученнцнѥ
говъпрашаахѫ
ѥгоѥдиного. ꙗ
комꙑ невъꙁмо
гохомъ нꙁгъна
29 тнѥго нречен
мъ търодъ ни
чнмьже немо
жетьнꙁнтн.
тъкъмо(мо)лнтво
30 ѭнпостъмьн
отътѫдоунш ъ
дъше. ндѣахѫ
сквоꙁѣгалнлє
ѭ ннехотѣа

шедакътооу
31 вѣстьоучаа
шебооученн
кꙑсвоꙗ нгл҃а
ашенмъ ꙗко
сн҃ъ чл҃чьскꙑн.
прѣданъбѫде
тьвърѫцѣчло
вѣчьствѣн. н
оубиѥнъ бꙑ
въ. въ третн
и дьньвъскрь
снеть .:. ~

в
сѫ. є. ст҃агопоста:
в
.:. ѥ҃ѵлиє. ѿ марка. гл҃а. пк:.
VIII. 27.

Въ врѣмѧ оно.
нꙁндєнї҃сноу
ученнцн ѥго. въ
вьсн кесарнꙗ
фнлнповꙑ.
ннапѫтнвъ
прашаашеоу

чєникы своꙗ
гл҃анимъкого
магл҃ѭтьчло
28 вѣцибытно
ижєотъвѣща
ша. овиноана
крьститєлꙗ и
инилиѭ. адроу
зии. єдиного
29 отъпррк҃ъ. итъ
гл҃аимъ выжє
когома гл҃єтє
быти отъвѣ
щавъжєпєтръ
гл҃аємоу ты
30 єсихсъ иза
прѣтиимъ.
даникомоужє
нєгл҃ютьониє
31 мь иначатъ
оучитиꙗ ꙗ
коподобаєть
сыноучловѣ
чьскоуоумоу
мъногопостра
дати. иискоу
шєноубыти.
отъстарьць.
иархиєрєи. и
кънижьникъ
ноубиєноубы
ти. ипотрьхъ
дьньхъвъскрь
снѫти ⁘ ~

нє: є҇. ст҃аго поста.

⁘ єѵаннє. ѿмарка. гл҃а. рвї:
X. 32.

Въврѣмаоно.
поимъис҃о
банадєсатє
оучєника
своꙗ на
чаимъ гл҃а
тиєжєхотѣа
33 шєбыти ꙗко

се. въсходимъ
въ иероусали
мъ и сынъ чло
вѣчьскыи. прѣ
данъ бѫдеть а
рхиереомъ и къ
нижьникомъ
и осѫдѧть и на
съмрьть и прѣ
дадѧть и ѩꙁы
34 комъ. и порѫга
ѭть сѧ ѥмоу. и
оутепѫть и. и о
плюѭть и. и оу
биѭть и. и тре
тии дьнь. въ
35 скрьснеть и прѣ
дъ идѣаста ѥ
моу. и ꙗковъ
и иоанъ. с҃на ꙁе
ведеова. гл҃ѭща
ѥмоу оучите
лю хощевѣ да
ѥгоже аще проси
вѣ оу тебе. сътво
36 ри ши нама. иї҃с
же рече има чь
то хощета. да
сътворѭ вама
37 она же рекоста ѥ
моу даждъ на
ма. да ѥдинъ о
деснѫѭ тебе. и
ѥдинъ о лѣвѫ
ѭ тебе. сѧдевѣ
въ славѣ твоѥ
38 и иї҃съ же рече и
ма не вѣста сѧ
чесо просѧща мо
жета ли пити
чашѫ ѭже аꙁъ
пиѭ или крьще
ниѥмь. имь же а
39 ꙁъ крьщѫ сѧ. она

жерекостаюмоу
можевѣ. Іс же
реченма чашѫ
оубо ѭже азъ
пиѭ испиюта.
и крьщенниюмь,
имьже азъкрь
щѫса. крьсти
40 тасА аюже сѣ
стнодесnѫѭ
менеnолѣвѫ
ѭ. nѣстьмъ
nѣдати nъи
мъжеоуготова
41 nоюстьислъıша
въшедесать. nа
чаша nегодова
ти. оиıакобѣи
42 иоаnѣ. Іс же
приѕъвавъıа
глаимъ вѣсте.
ıакомьnащеи

саваластнаѕъı
къı. оустоıать
имъ и велици
иихъ. оваада
43 ѭтьимн nета
кожеюсть въва
съ. nъиже аще
хощеть. въва
събъıти ващи
и. дабѫдеть ва
44 мъслоуга иnже
аще хощеть. въ
васъбъıти ста
рѣи. да вѫдеть
45 вьсѣмъравъ и
бо сn̄ъ члв̄вчьскъı
и. nеприде да по
слоужатьюмоу.
nъ да послоужи
ть. и дати дш̄ѫ
своѭ. иѕбавлю
nиюѕамъnогъı .:. ~

сѫ҃б. ѕ҃. ст҃аго поста.
.:. єв҃а. ѿ иоана. гл҃а. ꙅд.
XI. 1.

Въврѣмѧо
но. бѣѥди
нъболѧла
ꙁарьотъ
виѳаниꙗ гра
дьцамариина
имарѳысестры
2 ѥꙗ. бѣжемари
ꙗ. помаꙁавъ
шиꙗ г҃а мѵръ
мь. иотьръши
ноꙁѣѥговла
сысвоими ѥꙗ
жебратъ. лаꙁа
3 рьболѣаше по
съластѣжесе
стрѣѥгокънѥ
моѵ. гл҃ѭщи г҃и
сеѥгожелюби
шиболить.

4 слышавъжеи
і҃среѵе. сиболѣ
ꙁньнѣстькъ
съмрьти. нъо
славѣбж҃ии.
дапрославить
сѧсн҃ъбж҃ииѥ
5 ѭлюблꙗаше
жені҃смарѳѫ.
исестрѫѥꙗи
6 лаꙁарꙗѥгда
жеслышаꙗко
болить. тогда
прѣбыстьна
иѥмьжебѣмѣ
стѣдъвадьни
7 потомьже. гл҃а
оѵченикомъ
идѣмъвъиоѵ
8 деѭпакы. гл҃а
шаѥмоѵоѵче
ницииѥгорав

ВИ.НЫНѢИСКА
АХѪТЕБЕКАМЕНИ
ѤМЬПОБИТИИ
ОУДЕИ ИПАКЫ
ЛИИДЕШИТА
9 МО.ОТЪВѢЩА
ИІ҃СНЕДЪВѢЛИ
НАДЕСѦТЕГОДИ
НѢѤСТЕВЪДЬ
НИ.АЩЕКЪТО
ХОДИТЬВЪДЬ
НЕНЕПОТЪКНЕ
ТЬСѦ ꙖКОСВѢ
ТЪМИРАСЕГО
10 ВИДИТЬ АЩЕ
ЛИКЪТО ХОДИ
ТЬНОЩИѬПО
ТЪКНЕТЬСѦ.Ꙗ
КОСВѢТАНѢСТЬ
11 ОНѤМЬ СИРЕКЪ.
ИПОСЕМЬГЛ҃АИ
МЪЛАꙀАРЬДРОУ

ГЪНАШЬОУСЪ
ПЕНЪИДѪДА
ВЪꙀБѪЖДѪИ.
12 РЕКОШѦЖЕОУЧЕ
НИЦИѤГО.ГИ҃А
ЩЕОУСЪПЕ.СП҃СЕ
13 НЪБѪДЕТЬРЕЧЕ
ЖЕИІ҃С.ОСЪМРТИ
ѤГООНИЖЕМЬ
НѢШѦ ꙖКОООУ
СЪПЕНИСЪНОУ
14 ГЛ҃ѤТЬТОГДА.
РЕЧЕИМЪИІ҃С НЕ
ОБИНѪѨСѦ ЛА
15 ꙀАРЬОУМРѢ И
РАДОУѬСѦВАСЪ
РАДИ.ДАВѢРѪ
ИМЕТЕ.ꙖКОНЕ
ВѢХЪТОУ НЪ
ИДѢМЪКЪНѤ
16 МОУ РЕЧЕЖЕѲО
МАНАРИЦАѤМЫ

иблизньць.
къоучєникомъ.
идѣмъимы.
даоумьремъсъ
17 нимь Пришь
дъжєиі҃съви
ѳаниѭ. обрѣ
тєичєтыридь
ниоужєимѫща
18 въгробѣ бѣ
жєвиѳаниꙗ
близъиєроу
салима. ꙗко
є҃і. попьрищь
19 мънозижєотъ
иоудєибѣахѫ
пришъликъ
мар'ѳѣима
рии даоутѣ
шатьиобратѣ
20 ѥѩ мар'ѳажє
ѥгдаоуслыша
ꙗкоиі҃сградє
ть. сърѣтєна
мариꙗ. дома
21 сѣдѣашє рєчє
жємар'ѳакъиі҃оу
сови г҃и ащє бы
сьдєбылънєбы
братъмоиоу
22 мьр'лъ. нъины
нѣвѣмь. ꙗко
ѥгожєколижь
допросишиотъ
б҃адастьтєбѣ
23 б҃ъ г҃лаѥи иі҃с
въскрьснєтьбра
24 тъ твои г҃лаѥ
моумар'ѳавѣ
мьꙗковъскрь
снєтьвъвъскрѣ
шєниѥвъпослѣ
25 дьнии дьньрє
чєжєиі҃с азъѥ

съмьживотъи
въскрѣшениѥ
вѣроуꙗи въ
мѧ. аще оумь
реть оживеть
26 и вьсꙗкъ жи
вы и. и вѣроу
ꙗ въ мѧ. неоу
мьреть въ вѣ
къ и мени ли
вѣроу семоу
27 гл҃аѥмоу ѥи г҃и.
азъ вѣроуѭ.
ꙗко ты ѥси
х҃съ с҃нъ б҃жии
грѧдыи въ ми
28 ръ и се рекъши
иде. и приꙃъ
ва марнѭ сестрѫ
своѭ отаи ре
къши оучи

тель се ѥсть и
29 ꙃоветь та о
на же ꙗко оуслы
ша. въста ско
ро и иде къ нѥ
30 моу неоуже бѣ
пришълъ і҃съ въ
вьсь. нъ бѣ на
мѣстѣ еще. иде
же сърѣте и ма
31 р҃ѳа иоудеи же
сѫщеи съ нѥѭ
въ домоу. и оу
тѣшаѭще ѭ
видѣвъше ма
риѭ. ꙗко ско
ро въста и иꙃи
де. по нѥи идо
ша гл҃ѭще. ꙗко
идеть на гробъ
да плачеть са тоу.

O B S A H.

Omyly prèpisovatele Diakona Hrèhorè.

Prvni císlo znamená stránku, druhé sloupec, trètí řádek.

38	1	8	гл҃ꙗ	misto	гл҃ѭ
39	2	11	гл҃ꙗ	misto	гл҃ѭ
41	1	2	гл҃ꙗ	misto	гл҃ѭ
38	1	16	нвкрьж'ьще	—	нскрьжьще
39	2	6	вѣрьствнѭ	—	вѣрьствню
40	1	6 a 19	ш'ьд'ь	—	шьд'ь
41	1	19	гл҃ють	—	гл҃ѭть
42	2	9	дажд'ь	—	даждь
45	1	9	ѥсте	—	ѥстѣ
46	1	17	прнш'ьл	—	прншьл
47	2	7	прнш'ьл	—	прншьл
46	1	21	ѥѭ	—	ѥю
47	1	7 a 11	вѣроу	—	вѣрѫ.

Alphabetum Cyrillicum.

А	а	а҆́зъ.	Ѹ	ѹ ꙋ	ѹ҆́къ.
Б	б	бꙋ́ки.	Ф	ф	фе́ртъ.
В	в	вѣ́ди.	Х	х	хѣ́ръ.
Г	г	глаго́ль.	Ѿ	ѿ	ѿ҆́тъ.
Д	д	добро̀.	Ц	ц	цы̀.
Є	є	є҆́сть.	Ч	ч	че́рвь.
Ж	ж	живѣ́те.	Ш	ш	ша̀.
Ѕ	ѕ	ѕѣлѡ̀.	Щ	щ	шча̀.
З	з ꙁ	землѧ̀.	Ъ	ъ	є҆́ръ.
И	и	и҆́же.	Ы	ы	є҆ры̀.
І	ї	ї.	Ь	ь	є҆́рь.
К	к	ка́кѡ.	Ѣ	ѣ	ꙗ҆́ть.
Л	л	лю́ди.		є	є.
М	м	мыслѣ́те	Ю	ю	ю.
Н	н	на́шъ.	Ѡ	ѽ ѡ̂	ѡ̂.
Ѻ	ѻ о	ѻ҆́нъ.	Ѧ	ѧ ꙗ	ꙗ.
П	п	поко́й.	Ѯ	ѯ	ксѝ.
Р	р	рцы̀.	Ѱ	ѱ	псѝ.
С	С с	сло́во.	Ѳ	ѳ	ѳита̀.
Т	т	тве́рдо.	Ѵ	ѵ	и҆́жица.

Alphabetum Glagoliticum, aliter Hieronymianum dictum.

Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.
			az	1.
			buki	2.
			widil	3.
			glagolje	4.
			dobro	5.
			jest	6.
			živite	7.
			sjelo	8.
			zemlja	9.
			iže	10.
			i	20.
			je	30.
			kako	40.
			ljudi	50.
			mislite	60.
			nasz	70.
			on	80.
			pokoi	90.
			rci	100.
			slowo	200.
			twerdo	300.
			uk	400.
			fert	500.
			chir	600.
			ot	700.
			szcza	800.
			ci	900.
			czerw	1000.
			sza	
			jer	
			jat	
			jus	

Cod. Cloz.
= ъ
= ъı
= ь
= A
= ꙗ
= ѫ
= ѭ
= v

Compendia Literarum ex M. S. Hohenfurt.

Γ cyrill glagol.

Sprache

